

завтра. – Харьков: Фолио, 2002. – 206 с.

8.Лейбфрейд А.Ю., Полякова Ю.Ю. Харьков. От крепости до столицы: Заметки о старом городе. – Харьков: Фолио, 2004. – 335 с.

Получено 01.10.2009

УДК 711

В.П.ДУБИНСЬКИЙ, канд. архіт.

Харківська національна академія міського господарства

СВІТЛО-КОЛЬОРОВИЙ ДИЗАЙН ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ СУЧАСНОГО МІСТА

Викладено основні прийоми формування ландшафтно-рекреаційних територій сучасного міста засобами світло-кольорового дизайну, розкрито основні положення нового підходу до формування світло-кольорового середовища ландшафтно-рекреаційних територій сучасного міста з високою емоційною дією.

Изложены основные приемы формирования ландшафтно-рекреационных территорий современного города средствами цветоцветового дизайна, раскрыты основные положения нового подхода к формированию цветоцветовой среды ландшафтно-рекреационных территорий современного города с высоким эмоциональным действием.

The basic receptions of forming of landscape territories of modern city by facilities of light colour design are expounded, the substantive provisions of new approach are exposed to forming of light colour environment of landscape territories of modern city with high emotional action.

Ключові слова: світло-кольоровий дизайн, світло-кольорове середовище, ландшафтно-рекреаційна територія, природне середовище.

Ландшафтно-рекреаційні території – невід’ємна складова будь-якого міста, незалежно від його адміністративного і господарського статусу. Вони є засобами збереження природного середовища в урбанізованих містах і відповідають зростаючій потребі людей в спілкуванні з природою. Саме в природному середовищі міста відбувається зняття стресових напруг, що викликаються високим темпом міського життя, перенасиченням інформацією, конфліктними ситуаціями та ін. Саме перебування людини в природному середовищі міста знижує психічну напругу людини, відновлює нервові сили, покращує емоційний тонус.

Вечірньою порою доби ландшафтно-рекреаційні території особливо відвідувані населенням. Їх номенклатура досить різноманітна Це, перш за все, міські парки, малі сади біля житлових, громадських і промислових будівель, сквери, бульвари, набережні та ін. Формування світло-кольорового середовища в цих об’єктах поки що не вирішується на достатньо професійному рівні. Дослідження з цієї проблематики наведено в роботах [1-5].

Як показує проведений аналіз, прийоми і принципове освітлення світлового середовища в ландшафтних об'єктах залежать від:

- характеру розміщення в планувальній структурі міста (центр, прикордонні території, периферійні райони);
- функціонального призначення і займаної площі;
- характеру об'ємно-просторової композиції ландшафтного об'єкту, що склалася, із структурою найбільш значущих планувальних вузлів, будівель, споруд і елементів ландшафтного дизайну.

Формування світлового середовища повинно бути диференційовано як за своїм загальним характером, так і за своїми світлотехнічними характеристиками і властивостями.

У центральній частині будь-яких ландшафтних об'єктів розміщуються території культурно-освітнього і розважального характеру для масового їх використання. Вони характеризуються великою кількістю відвідувачів. Формування світлового середовища на таких територіях і зонах повинне володіти високою емоційною дією, викликати враження парадності, веселості, свята. Для вирішення цих завдань необхідне застосування розсіяного або комбінованого освітлення.

Для створення загального розсіяного освітлення використовують, в основному, світильники на опорах. У ландшафтно-рекреаційних об'єктах застосовують опори заввишки 4-5 м у зонах з інтенсивним рухом. На алеях для прогулянок використовують опори заввишки 2,5-4 м. Для кожного конкретного випадку висота опор розраховується індивідуально, виходячи з конструкції і потужності світильника, площі світлової плями, необхідного рівня освітленості. Необхідне врахування ергономічних вимог для розробки комфортнішого освітлення. В цьому відношенні комфортнішими є світильники з відбиваючим екраном. Джерело приховане, промінь прямує вгору на рефлекторний екран, який м'яко проектує світловий потік вниз.

За спрямованістю світлового потоку для загального розсіяного освітлення застосовують три основних типи світильників:

- традиційний тип (світло від ламп розповсюджується через прозорі або матові бічні стінки) – світильники у формі кулі;
- з направленим вниз світловим потоком через прозорий або матовий плафон;
- з розсіяним світлом від відбитого екрану.

Слід зазначити, що всі світильники на опорах повинні проектуватися в стилі з архітектурою споруд і атракціонів.

Освітлювальні установки не повинні надмірно виділятися своїм дизайном, вони повинні проектуватися в стилі з навколишнім середо-

вищем.

У ландшафтно-рекреаційних об'єктах, на територіях, де щільність відвідувачів зосереджується в невеликих віддалених місцях, використовують комунікаційне освітлення, яке допомагає орієнтувати в просторі і вказує напрям руху. Для цього застосовують окремо стоячі або розташовані в ряд світильники низького або наземного розташування. З цією метою можна використовувати також нові світильники, виконані на основі оптико-волоконних технологій.

У зоні тихого відпочинку з системою прогулочних алей створюється особлива атмосфера із застосуванням світлового середовища. Основне завдання – релаксаційний вплив світлового середовища і природного оточення. Деяке посилення освітленості можливе перед об'єктами культурно-побутового призначення (кав'ярні, павільйони гральних автоматів, ресторани).

Велике значення у формуванні світлового середовища будь-якого ландшафтного об'єкту має декоративне акцентне освітлення елементів ландшафтного дизайну – рослинних угруповань, елементів геопластики, водних пристроїв, малих архітектурних форм, декоративної скульптури, декоративного покриття. Декоративне освітлення засноване на "нічній модернізації" композиційного вирішення за рахунок введення світлових променів. Для створення декоративного освітлення фірми пропонують широкий спектр світильників. Особливе значення мають вбудовані світильники з різними растровими насадками і світловими фільтрами. До декоративного слід віднести і направлене світло лазерних пристроїв, які концентрують світловий пучок, формуючи яскраво виражені лінії, плями і точки світла.

З використанням прийомів декоративного освітлення здійснюється різноманітне підсвічування рослинних угруповань і елементів геопластики. Рослинні угруповання – композиція з дерев, чагарників, квітів – є основними елементами формування ландшафтних об'єктів. Їх підсвічування володіє великою психологічною дією на людину. М'яке світло листя, оригінальний силует чагарнику надають заспокійливу дію, відволікають від суєти. Освітлення рослинних угруповань повинне забезпечити візуальний комфорт. Для досягнення декоративних ефектів світильники можуть бути включені в структуру рослин і виявляти характер листя або силует. Освітлення може здійснюватися з рівня землі, різний ефект можна одержати за рахунок застосування ламп різного кольору.

Набуває все більшого поширення підсвічування елементів геопластики – горбів, альпійських гір, рокаріїв, підпірних стінок, драбин та ін. Для цього створюються спеціальні освітлювальні

пристрої – прожектори, декоративні світильники, торшери. Вони органічно включаються в створення цілісних світло-кольорових картин. Особлива увага в ландшафтних об'єктах приділяється декоративному освітленню різноманітних елементів декоративно-прикладного мистецтва, особливо скульптури.

Декоративне освітлення скульптури повинне підкреслювати її ідейно-художні і пластичні особливості і не спотворювати форми. Об'єкти можливо освітлювати одночасно з декількох сторін, якщо він є видимим з різних позицій, і направленим інтенсивним одиничним світловим потоком, якщо він видимий з одного боку. Середній ступінь освітленості скульптур вибирається залежно від матеріалу, з якого вони виконані, яскравості фону навколишнього простору, а також від відстані, з якої вони повинні розглядатися. Особливо ефектно сприймаються вечірні пейзажні картини з декоративною скульптурою і фонтанами.

Декоративне освітлення фонтанів, каскадів і басейнів є найбільш складним у технічному відношенні. Це обумовлено властивістю води слабо відображати падаючі на неї промені світла. Вода в основному поглинає світлові промені. Тому джерело світла треба розташовувати під водою.

Внутрішнє декоративне освітлення водоймищ лампами, розташованими під водою, або прожекторами створює сильніше враження, ніж світло, направлене на водну поверхню зовні.

Майстерність підсвічування струменів, фонтанів полягає в тому, щоб світловий потік, його яскравість, контрасти світла і тіні, світлова гамма відповідали архітектоніці фонтану. Яскравість і ефекти освітлення будуть сильніші, якщо в струменях води, що викидається, містяться бульбашки повітря або струмінь фонтану буде порожнім, що примушує промені світла багато разів відобразитися, створюючи ілюзію самосвітної води.

Підсвічування струменів, фонтанів, може бути одноколірним і багатоколірним. Проте зайва колірна строкатість не може підвищити художнє сприйняття струменів. Вода сама по собі настільки декоративна, що її освітлення білим, або злегка голубуватим світлом створить набагато більший ефект, ніж яскраві забарвлення, при яких пропадає відчуття води. Потужність освітлювальних засобів при підсвічуванні фіксується формою струменів, характером руху води і т.п.

Вибір прийому освітлення фонтану визначається художніми завданнями, композицією струменя, пластичним рішенням фонтану, а також характером навколишнього середовища.

У формуванні світло-кольорового середовища ландшафтно-рекреаційних територій особливо доцільно використовувати оптико-волоконні технології. Кабелем, що світиться, можна оформляти краї доріжок, спускати яскравою ліною з дерева, позначати борти басейну, силует малої архітектурної форми і елементів геопластики.

Слід зазначити, що особливо фонтани з підсвічуванням володіють високим композиційним потенціалом і, як правило, розміщуються в основних композиційних вузлах у ландшафтних об'єктах, вони можуть поєднуватися з іншими засобами ландшафтного дизайну.

Для досягнення значної естетичної і психологічної дії фонтанів і системи водних пристроїв застосовується сценарне освітлення. У цих цілях використовуються різноманітні світло-кольорові ефекти з музичним фоном. Система водних пристроїв такого типу працює за спеціально розробленою програмою.

Велике значення у формуванні ландшафтно-рекреаційних територій має візуальна комунікація – покажчики, схеми та ін.

Наприклад, біля входу в парк розміщують на щитах схеми його території з чітким позначенням її структурних і планувальних елементів, на ній показують основні об'єкти парку з легкими для читання з віддаленої відстані знаками, щитами і пояснюючими написами. За допомогою продуманої системи візуальної комунікації відвідувач без особливих зусиль може знайти будь-яку частину парку, яка потрібна йому для відвідин.

Образне і конструктивне рішення покажчиків має бути гармонійно пов'язано з природним середовищем за масштабом, пропорціями, ритмом і кольором, органічно включатися в паркове середовище.

Візуальна комунікація, вживана у формуванні ландшафтних територій, повинна володіти високою образною дією, викликаючи позитивні емоції у відпочиваючих. Зовнішній вигляд візуальної комунікації не повинен бути дисгармонійним по відношенню до природного середовища ландшафтного об'єкту, особливо це відноситься до реклами. Реклама є джерелом інформації, що розповідає про заходи, які проводяться на парковій території – виставках, естрадних виставах, спортивних змаганнях і т.д.

Яскрава інформація з красивим графічним виконанням привертає увагу людей, запрошуючи їх на пропоновані видовища. Елементи такої візуальної комунікації повинні бути мобільними, часто змінюваними. Вона повинна бути виконана на високому професійному рівні, бо вона створює перше враження про естетичне формування ландшафтного середовища.

Все різноманіття елементів візуальної комунікації має бути художньо узгоджено за виглядом, матеріалом і технікою виконання з основною ідеєю і призначенням парку, саду, скверу, особливостями його просторового рішення і флорою. Крім того, бажано, щоб всі елементи разом з малими архітектурними формами були узгоджені між собою за стилем.

Розміри візуальної комунікації і малі архітектурні форми повинні бути відносно невеликими. Вони не повинні затуляти собою зелене природне середовище, яке є головним компонентом ландшафтного об'єкту.

Особливо ця вимога відноситься до наступних споруд – кафе, ресторанів, кіосків та інших малих архітектурних форм. Ці форми не повинні порушувати природне середовище.

Необхідність включення засобів візуальної комунікації різних типів ландшафтно-рекреаційних територій очевидна. Обширна територія парків різного функціонального призначення зі складною розгалуженою мережею алей, доріжок і майданчиків створює складні умови орієнтації відвідувачів. Для того, щоб поліпшити умови орієнтації в парковому середовищі, застосовують засоби візуальної комунікації. До візуальної комунікації, розташованої в ландшафтних об'єктах, відносять графічні схеми з планом парку, знаки, символи, покажчики, починаючи від входу в парк, а також в кутових ділянках – напряму проходження до різних зон і об'єктів парку.

На завершення слід зазначити, що архітектурно-художнє освітлення ландшафтно-рекреаційних територій міста виявляє характер їх функціональної і композиційної організації, пластичні особливості, сприяє вищій естетичній дії.

Таким чином, при формуванні світло-кольорового середовища в ландшафтних об'єктах вирішується цілий комплекс архітектурно-художніх завдань залежно від функціонального призначення ландшафтного об'єкту, характеру розміщення по відношенню до центру міста, з урахуванням кількісної і якісної характеристики засобів ландшафтного дизайну (рослинних угруповань, елементів геопластики, водних пристроїв, малих архітектурних форм, декоративної скульптури та ін.), а саме:

- вказівка орієнтирів і шляхів руху;
- виявлення чіткої орієнтації із застосуванням візуальної комунікації;
- створення високохудожнього ландшафтного середовища з емоційною дією;
- досягнення художньо-декоративних ефектів при підсвічуванні елементів ландшафтного дизайну;

- формування психологічного комфорту в ландшафтному середовищі;
- забезпечення режиму охоронного освітлення.

У ландшафтно-рекреаційних об'єктах формування світло-кольорового середовища здійснюється з використанням наступних прийомів світло-кольорового дизайну:

- розсіяне (комбіноване) освітлення на територіях масового скупчення людей для створення відчуття парадності, урочистості);
- комунікаційне освітлення (зазначення орієнтирів і шляхів руху з використанням світлових піктограм) для кращої орієнтації в просторі;
- декоративне освітлення (світло-кольорове підсвічування елементів ландшафтного дизайну (рослинних угруповань, елементів геопластики, водних пристроїв, малих архітектурних форм, декоративної скульптури, покриття та ін.), створення високохудожньої ландшафтно організації);
- сценарне освітлення (нічна модернізація елементів архітектурно-ландшафтного середовища, створення світло-кольорових, звукових ефектів за спеціально розробленою програмою, для вищої емоційної і психологічної дії, створення видовищних вистав).

1.Рябчик О.Н. "Эдлайн" – Теория света, цвета и воды. Ландшафтная архитектура, дизайн. – М., 2003. – 112 с.

2.Перова Н., Форов Д. Эстетика вечернего города // Архитектура, строительство, дизайн. – 2002. – №6. – С.2-3.

3.Гусев Н.М., Макаревич В.Г. Световая архитектура. – М.: Стройиздат, 1973. – 244 с.

4.Дамский А.И. Электрический свет в архитектуре городов. – М.: Стройиздат, 1970. – 240 с.

5.Ефимов А.В. Дизайн архитектурной среды. – М.: Архитектура - С, 2004. – 504 с.

Отримано 30.09.2009

УДК 624

Т.Н.АПАТЕНКО

Харьковская национальная академия городского хозяйства

СПОСОБЫ РАЗМЕЩЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ОБЪЕКТОВ ГРАДОСТРОИТЕЛЬСТВА В ИСТОРИЧЕСКОЙ СРЕДЕ

Рассмотрены способы реконструкции городской среды.

Розглянуто засоби реконструкції міського середовища.

The methods of reconstruction of urban environment are discerned in the article.

Ключевые слова: памятники архитектуры, объекты архитектуры, архитектурный